

тающей правоохранительной системы. Но борьба невозможна без разработки специальной государственной антикоррупционной программы, основывающейся на правильном понимании причин, порождающих коррупцию. Такую программу нельзя создать на любительском уровне

Невнятно сформулированные и скомпрометированные либеральные ценности быстро трансформировались в культ наличности, который и является в настоящее время доминирующей идеологией. [2]

Чиновника могут остановить лишь страх или идея, если же по тем или иным причинам нет страха перед разоблачением, то только идея.

Для эффективной борьбы необходимо, чтобы в политической элите страны создалась критическая масса носителей и приверженцев идеи.

Одним из наиболее опасным последствий развала экономики стало предельное ослабление государства.

Государства, которое должно регулировать рынок. Но на практике сплошь и рядом мы наблюдаем обратное - как наш рынок "регулирует" государство. Эти тенденции необходимо переломить. И импульсы в этом направлении должны исходить прежде всего от президентской власти. Без сильного государства у нас не будет сильного рынка. Рынку нужно возвращение государства, который быстро привел страну к экономическому краху.

Все это действительно необходимые, но, полагаю, все же не достаточные условия для борьбы с коррупцией.

Вместо либеральных ценностей, процветает коррупция.

Література

1. Волженкин Б.В. Коррупция. СПб, 1998
2. Катаев Н.А. Сердюк Л.В. Коррупция Уфа 1995г.
3. Коррупция: политические, экономические, организационные и правовые проблемы. Под ред. Лунева В.В. М.,Юристь 2001 г.

Рягузов Н.А., Табачкова Н.А.

ІНДЕКС ЛЮДСЬКОГО ЩАСТЯ – ПОКАЗНИК РІВНЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку важливе значення мають принципи управління суспільством, які забезпечують пошук «шляхів якісного покращення життєвих умов людини» [1]. Таким чином, прагнення до покращення умов життєдіяльності спонукає суспільство орієнтуватися не на кількісне економічне зростання, а на зростання якісне. Головною рисою економіки під впливом глобалізації стане конкуренція між країнами за якість життя, яка забезпечує формування та розвиток людського капіталу та визначає позиції країни на міжнародній арені. Але слід зазначити, що не можна ототожнювати поняття якості життя з рівнем життя. За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я якість життя – це «визначення людиною її місця в житті у контексті культури та системи цінностей, в яких вона живе, і у зв'язку з цілями, очікуваннями, стандартами та інтересами цієї людини» [4]. Тобто якість життя кожна людина визначає особисто для себе, наскільки вона добре себе почуває фізично, емоційно, наскільки вона задоволена своїм добробутом, своєю роботою, друзями, сім'єю, політикою держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом довгого часу дослідники намагаються з'ясувати, від чого залежить щастя кожної людини окремо та нації в цілому.

Наприклад, В. Франкл зазначає, що щастя людини безпосередньо залежить від того, наскільки її дії є змістовними. Вперше портрет щасливої людини зробив К. Роджерс. Дослідник виділив декілька умов «гарного життя», під яким розумів не статичний, а динамічний процес. До таких умов належать: щасливі люди прагнуть жити теперішнім; довіряють не авторитетам та ідеям, а

власним почуттям та інтуїції; щасливі люди завдяки своєму творчому підходу до життя здатні легко пристосовуватися до умов, які постійно змінюються.

Ще одним дослідником людського щастя був американський психолог А. Маслоу [8, 8–9], який зазначав, що людина щаслива тільки тоді, коли вона займається справою, яка захоплює та сприяє повному розкриттю потенціалу. Р. Вінховен [2] вважає, що щастя людей повинно бути частиною державної політики, так само як і економічний добробут або фізичне здоров'я. На його думку, індекс людського щастя – це якісний показник дій держави та оцінка їхньої ефективності. Турбота про суспільне щастя – це показник якості вибору політичної стратегії держави. Якщо держава турбується не тільки про фінансовий добробут, а й про щастя, це означає, що якість влади, а відповідно і життя, досить висока.

Невирішені частини проблеми. Українськими вченими висвітлюються різноманітні проблеми людського розвитку на мікро- та макрорівнях: освіта, здоров'я, інвестиції у ці складові, державне фінансування тощо. Однак, незважаючи на наявність значної кількості публікацій, присвячених даній тематиці та їх глибину, проблема визначення рівня реалізації людського потенціалу на основі як об'єктивних, так суб'єктивних показників залишається недостатньо вивченою.

Мета дослідження. Дослідження індексу людського щастя, особливості його обчислення, значення для підвищення рівня життя населення; визначення місця України серед інших країн світу; обґрунтування необхідності застосовувати суб'єктивний показник для визначення рівня реалізації людського потенціалу в Україні.

Основні результати дослідження. Оцінка людського капіталу достатньо складна, оскільки дана категорія має цілісний, інтеграційний характер. Вона включає антропологічну складову, що відображає єдність в людині соціального і біологічного, суспільного та індивідуального. За структурними складовими людського капіталу можна характеризувати і окремого індивіда, і соціальну групу, і країну в цілому. Показники, які стосуються матеріальної і духовної сторін розвитку індивіда або суспільства, також розглядаються в єдності. Досвід свідчить, що було б невірно на шкоду одній недооцінювати або переоцінювати значення якої-небудь іншої сторони, що має дуже велике значення для визначення місця держави у світовому просторі. Значення людського капіталу для держави можна представити у вигляді моделі (рис. 1).

Дана модель відображає сутність людського капіталу, а саме його значення для розвитку держави. Вхідними параметрами є здоров'я, виховання, освіта, – тобто ті складові елементи, завдяки яким людина стає об'єктом втілення капіталу, а на виході ми одержуємо певну користь, тобто ту вигоду, яку приносить людський капітал державі. Вона може бути виражена як у матеріальному показнику (зростання різних грошових показників завдяки використанню людського капіталу), так і в нематеріальному (імідж держави, конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість, економічний розвиток).

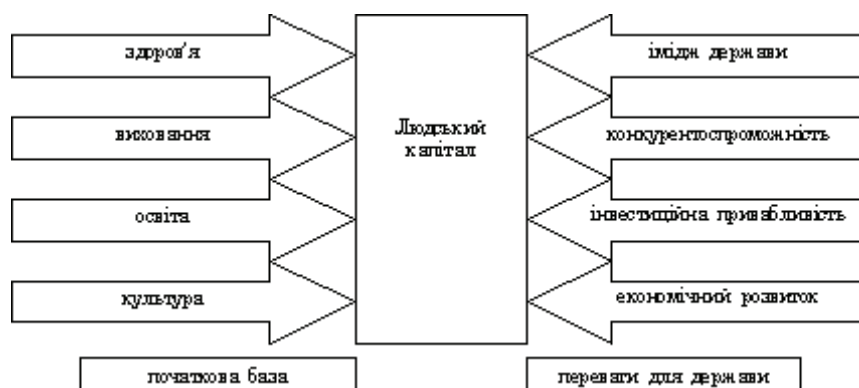

Рис. 1. Модель людського капіталу

Слід зазначити, що в сучасних умовах зростає роль якісних параметрів людського капіталу, а не тільки кількісних. У світовій практиці найпоширенішим об'єктивним показником, який визначає рівень людського капіталу є індекс людського розвитку. Відомо, що певна група країн відчут-

но підсилює свою роль у світових процесах за рахунок використання новітніх знань, підвищуючи таким чином якість та безпеку життя своїх громадян. Решта ж країн, які не володіють цими вміннями та інструментами, потрапляють у залежність від першої групи і будуть розраховуватися з нею за блага цивілізації дешевою робочою силою, природними ресурсами, екологічними квотами та іншими складовими своєї національної безпеки. Але не менш важливим є те, що значна частина економічно високорозвинених країн почали приділяти значну увагу суб'єктивним показникам, які дозволяють оцінити ефективність функціонування економіки не тільки з точки зору кількісних, а й якісних параметрів. Найпопулярнішим способом вимірювання якості життя є методика американської організації "International Living", яка включає дев'ять показників: вартість життя, культура і дозвілля, рівень економіки, стан навколишнього середовища, громадянські свободи, рівень здоров'я, розвиток інфраструктури, особиста безпека, кліматичні умови. Серед них найважливішими є вартість життя та рівень економіки. Україна з 62-го місця у 2006 р. піднялася на 59-е, набравши 62 бали (серед 192 країн). Україна має такі бали: 42, 65, 38, 74, 75, 72, 63, 71, 78 відповідно. Тобто за найважливішими показниками спостерігається значне відставання [5].

Цікавим показником, який застосовується для визначення якості життя, є індекс валового національного щастя. Дослідження, проведені Дж. Вольферсом свідчать про те, що: 1) в межах одного суспільства багаті люди прагнуть бути щасливими, а бідні – ні; 2) багаті суспільства в цілому не прагнуть бути щасливими, а бідні – так; 3) ті країни, які досягли багатства, не прагнуть бути щасливими]. Дж. Вольферс спробував визначити щастя людей з урахуванням рівня доходів їхніх сімей (табл. 1).

Таблиця 1. Залежність щастя людей від рівня доходу їхніх сімей

Доходи сім'ї за рік, дол. США	Дуже щасливий, %	Помірно щасливий, %	Не дуже щасливий, %
< 12500 (менше 10%)	21	53	26
12500-49999	25	61	13
50000-149999	40	54	6
≥ 150000 (більше 10%)	53	45	2

Тобто спостерігається висока залежність між відчуттям людського щастя та матеріальною складовою. Подібні дослідження були проведені World Database of Happiness (Всесвітньою базою даних про щастя). Серед 95 країн Україна посідає 92 місце і має показник 3,6 за десятибальною шкалою, гірші за неї позиції мають лише Молдова – 93 місце (3,5), Зімбабве – 94 (3,3), Танзанія – 95 місце (3,2). Слід зазначити, що в Україні за очікуваної тривалості життя 68,4 роки індекс кількості щасливих років складає 24,8, тоді як у Данії, населення якої визнано найщасливішим, очікувана тривалість життя складає 76,2, індекс кількості щасливих років – 62,7 [3]. Спостерігається пряма залежність між тривалістю життя та індексом кількості щасливих років (табл. 2). За дослідженнями вчених, щастя залежить безпосередньо від людини, а не від політичного режиму. Таким чином, щасливі люди, як правило:

- мають високу самооцінку;
- багато спілкуються з друзями і знайомими;
- мають хобі;
- є членами суспільних організацій;
- мають близьких друзів;
- вірять у бога;
- мають добрий сон;
- займаються спортом.

Зв'язок між щастям і цими чинниками поки що не визначено і тому неясно що є причиною, а що – наслідком.

Наприклад, людина може добре спати, тому що щаслива, і навпаки – вона задоволена життям, тому що виспалась. Але ж особисте щастя мало залежить від таких чинників, як:

- вік;

- раса і національність;
- стать;
- рівень освіти;
- рівень IQ (тести інтелекту);
- наявність або відсутність дітей;
- фізична привабливість.

Таблиця 2. Індекс людського щастя

№	Держави	Тривалість життя, років	Оцінка людського щастя, бали	Індекс людського щастя	Кількість щасливих років життя, років	Співвідношення між тривалістю життя та кількістю щасливих років, %
1	Австрія	79,6	7,7	0,770	62,7	78,8
2	Бельгія	79,1	7,3	0,730	57,5	72,7
3	Болгарія	72,9	4,4	0,440	31,9	43,8
4	Бельгія Британія	79,2	7,1	0,710	56,3	71,1
5	Угорщина	73,1	5,5	0,550	40,3	55,1
6	Німеччина	79,3	7,2	0,720	56,7	71,5
7	Греція	79,1	6,4	0,640	52,4	66,2
8	Данія	78,1	8,4	0,840	65,4	83,7
9	Ірландія	78,6	7,5	0,750	59	75,1
10	Іспанія	80,7	7,2	0,720	57,8	71,6
11	Італія	80,4	6,8	0,680	54,4	67,7
12	Кіпр	79	7,3	0,730	57,4	72,7
13	Латвія	72,3	5,1	0,510	36,4	50,3
14	Литва	72,7	4,9	0,490	35,5	48,8
15	Люксембург	78,6	7,7	0,770	60,1	76,5
16	Мальта	79,2	7	0,700	55,1	69,6
17	Нідерланди	79,4	7,5	0,750	59,1	74,4
18	Польща	75,3	6,4	0,640	48	63,7
19	Португалія	77,9	5,7	0,570	44	56,5
20	Румунія	72,2	5,5	0,550	39,9	55,3
21	Словачія	74,4	5,6	0,560	41,7	56,0
22	Словенія	77,7	6,8	0,680	52,6	67,7
23	Фінляндія	79,1	7,8	0,780	61,8	78,1
24	Франція	80,4	6,5	0,650	52	64,7
25	Чехія	76,2	6,4	0,640	48,3	63,4
26	Швеція	81,4	7,7	0,770	62,2	76,4
27	Естонія	71,3	5,9	0,590	42	58,9
28	Росія	65,2	5,4	0,540	35,3	54,1
29	Білорусь	68,8	4,2	0,420	29	42,2
30	Україна	67,7	3,6	0,360	32,7	48,3
31	Молдова	68,4	3,5	0,350	33,8	49,4
32	Зімбабве	40,9	3,3	0,330	13,3	32,5
33	Танзанія	51	3,2	0,320	16,3	32,0

Як свідчать дані табл. 2, саме Данія є найщасливішою країною, в якій щасливі роки займають 83,7% від середньої тривалості життя, тобто датчани відчувають себе щасливими протягом майже всього життя, тоді як в Україні люди відчувають себе щасливими менше половини від середньої тривалості життя (48,3%). Збільшення тривалості життя не означає збільшення періоду, протягом якого людина відчуває себе щасливою. Деякі вчені виділяють три найважливіші критерії, які впливають на тривалість життя: спадковість (до 20%), спосіб життя (до 55%), екологічні чинники (20%). При цьому на показник «спосіб життя» найбільший вплив мають матеріальний дохід і рівень освіти. Рівень матеріального добробуту значно впливає на спосіб життя. Люди з меншими доходами частіше хворіють і рідше звертаються за медичною допомогою. Проте на здоров'я людини впливають не стільки наявність грошей, скільки характер їх використання на користь здоров'я. Вважається, люди з більш високими доходами мають нагоду отримати кращу освіту. У свою чергу, смертність людей з високим рівнем освіти приблизно в 1,5–4 рази нижче, ніж у групах з низьким рівнем освіти. Освіта, здоров'я людини є найважливішими компонентами, які сприяють формуванню та розвитку людського капіталу [11]. При цьому дуже важливе значення має обсяг і період приватного та державного фінансування основних складових людського капіталу, недостатність якого може призвести до низького людського розвитку, що, в свою чергу, впливає

на рівень економічного зростання і добробут кожної людини та суспільства в цілому. У навчальний процес необхідно передусім інвестувати в дитинстві і юності, недоінвестування на цьому етапі може стати причиною значних витрат у майбутньому. Враховуючи те, що навчальний процес передбачає поступове накопичення знань, то інвестиції в цей процес у період дитинства та юності мають найбільшу віддачу, оскільки вони підвищують продуктивність наступних інвестицій. Наприклад, заняття в дитинстві можуть сприяти зростанню досягнень дитини у навчанні в майбутньому, а недоінвестування може призвести до збільшення витрат, пов'язаних з виправленням попередніх помилок.

Дослідники Світового банку дійшли висновку, що ті, в кого інвестують в ранньому дитинстві, отримують значні дивіденди. Діти в тих країнах, які розвиваються, страждають від сильного дефіциту їжі, здоров'я, а також пізнавального та соціоемоційного розвитку, мають негативний вплив на успіхи у навчанні, працевлаштуванні, розмір заробітної плати протягом всього життя [6].

Так, у 1750 р. середній житель Британських островів міг продуктивно працювати лише п'ять годин на добу. Причиною була недостатня кількість калорій, воно забезпечувала лише цей невеликий час. За розрахунками економістів, половина економічного зростання в Британії протягом 1750–1900 рр. була створена за рахунок покращення харчування й охорони здоров'я. Тому умови, в яких живе населення, дуже важливі. Якщо населення не одержує достатньо харчування, є проблеми з охороною здоров'я і освітою, то ніякого зростання не буде [7].

Висновки. Аналізуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки:

1. Головна задача держави – робити життя людей комфортнішим, збільшуючи їхні доходи, та справедливим, захищаючи їхні права. Існують різні думки щодо впливу держави та окремої людини на відчуття щасливого життя. Деякі дослідники підкреслюють, що, окрім держави, підтримці щастя сприяє сама нація. Більше того, вони вважають, що про діяльність уряду можна судити по тому, наскільки щасливим відчуває себе населення країни. Вчені вважають, що від чинника людського щастя залежить здоров'я і відповідно тривалість життя людини, а також її імунітет та продуктивність праці.

2. Проблема щастя – це не лише особиста проблема, її по праву можна вважати суспільною проблемою, адже від того, наскільки людина може реалізувати свій потенціал, знайти своє місце в житті, залежить людський капітал, який відображає рівень добробуту та процвітання суспільства і світової цивілізації.

Уряди мають створити умови, які будуть сприяти реалізації всіх здібностей людини, і таким чином зробити значний внесок у формування щастя. Доречним є питання про те, що потрібно не тільки створити умови, а й підтримувати та покращувати їх протягом відповідного часу. Слід зазначити, що кожна конкретна людина розуміє щастя по-своєму, але якщо вона буде мати необхідні умови для реалізації себе як особистості у даній країні, то це буде підвищувати рівень загального щастя та сприяти покращенню іміджу країни, яка буде претендувати на звання найщасливішої країни у світовому просторі.

3. Потрібно враховувати як об'єктивні, так і суб'єктивні показники людського розвитку, тому що тільки їх сукупність реально відображає рівень і якість людського капіталу, що визначає не тільки кількісні параметри людського розвитку, а й якісні, тобто те, наскільки людина комфортно та вільно почуває себе в державі. Отже, державна політика повинна бути спрямована не тільки на підвищення кількісних показників, а й акцентувати увагу на якісних, що дозволить кожному українцю бути задоволеним своїм життям і дозволить Україні зайняти достойне місце на міжнародній арені.

Література

1. Валентей С.Д., Нестеров Л.И. Развитие общества социальных альтернатив. – М.: Наука, 2003. – 197 с.
2. www.expert.ru.
3. www.who.int.
4. demoscope.ru.
5. www.expert.ru.
6. www.vz.ru.